

maar vooral bij de grotere partijen, die kennelijk over te weinig interne binding en overtuigingskracht beschikken om hun gekozen volksvertegenwoordigers vier jaar lang 'binnenboord' te houden. Ook in dat opzicht is het het paard achter de wagen spannen om een kiesdrempel in te voeren.

Ten slotte kan erop gewezen worden dat in de afgelopen jaren vooral een aantal kleinere fracties – met name die van de SGP, de CU en GroenLinks – een wezenlijke bijdrage geleverd hebben aan de politieke stabiliteit van

Nederland door op een constructieve wijze oppositie te voeren en op een aantal cruciale momenten belangrijke kabinetsbesluiten (mede) mogelijk te maken. Kortom: een kiesdrempel is het verkeerde medicijn voor de (al dan niet vermeende) bestuurlijke instabiliteit van Nederland. •

Gohar Karapetian & Gerhard Hoogers (Vakgroep Staatsrecht, Bestuursrecht en Bestuurskunde van de Rijksuniversiteit Groningen)

557

Partij of beweging?

Sinds 1917 (1919, 1922) kennen we in Nederland voor de Tweede Kamer het algemeen kiesrecht, voor vrouwen en mannen, volgens evenredige vertegenwoordiging. Je kon stemmen op allerlei politieke partijen, je had liberale, katholieke, protestantse, sociaal-democratische en communistische partijen. Er was vóór de Tweede Wereldoorlog zelfs een fascistische partij die zich *Beweging* noemde, de NSB. Die partijen maakten op congressen van leden hun kandidatenlijsten. Je kon stemmen op de kandidaten (v/m) van je voorkeur. En nu hebben we sedert

2005 (2006) de 'P'VV. Zij heeft geen leden (maar één lid: Wilders), geen congressen, alleen wel volksvertegenwoordigers in de Tweede Kamer, ze komt bij de verkiezingen met een *kieslijst*. Toch noemt zij zich 'Partij' Voor de Vrijheid. Ze is geen politieke PARTIJ, haar naam zou *Beweging* voor de vrijheid moeten zijn: BVV en geen PVV. •

Hein Wiedijk, Egmond aan Zee (oud-leraar staatsinrichting)

558

Tijd voor nadere regelgeving over de financiering van politieke partijen?

Politieke partijen zijn essentieel voor het functioneren van de Nederlandse parlementaire democratie. Door aan politieke partijen subsidies toe te kennen, probeert de Rijksoverheid de positie van deze partijen te behouden en versterken. Regels hiervoor zijn opgenomen in de Wet financiering politieke partijen (Wfpp). In de memorie van toelichting van deze wet worden verschillende functies aan politieke partijen toegekend.¹ Politieke partijen vormen de brug tussen politieke besluitvorming en de burgers. Zo verwoorden deze partijen de bij de bevolking bestaande wensen en opvattingen en maken zij een integrale afweging van de uiteenlopende en vaak tegenstrijdige wensen en belangen. Daarnaast informeren

en stimuleren zij kiezers om weloverwogen naar de stembus te gaan en zorgen zij voor de scholing en vorming van de partijleden. Rekrutering en selectie voor politieke functies wordt bovendien bij uitstek als een verantwoordelijkheid van politieke partijen benoemd.² Om deze redenen geeft de Minister van BZK jaarlijks een subsidie aan politieke partijen. Wanneer de Staatscommissie Bezinning

Noten

¹ Kamerstukken II 2010/11, 32752, 3, p. 1. Bekijk ook Kamerstukken II 2001/02, 27422, 6; Kamerstukken II 2002/03,

27422, 7.

² Kamerstukken II 2010/11, 32752, 3, p. 1 (MvT).

Parlementair Stelsel de werking van en ontwikkelingen binnen het parlementair stelsel, de democratie en verkiezingen goed wil onderzoeken, is het daarbij ook van groot belang te bekijken wat de (indirecte) gevolgen zijn van de regels omtrent de financiering van politieke partijen op de provinciale en gemeentelijke democratie.

Het huidige systeem

Op basis van artikel 7 Wfpp verstrekt de Minister van BZK jaarlijks subsidie aan een politieke partij indien deze beschikt over 1000 leden die minimaal 12 euro per jaar aan contributie betalen. Ook dient de politieke partij een vereniging te zijn en vertegenwoordigd te worden in de Tweede Kamer of Eerste Kamer der Staten-Generaal. Politieke partijen die aan deze eisen voldoen en derhalve een subsidie verkrijgen, hebben op basis van het tweede lid een breed scala aan bestedingsmogelijkheden. Zo kan het geld onder meer worden besteed aan het werven van nieuwe leden, het voeren van verkiezingscampagnes of het werven, selecteren en begeleiden van politieke ambtsdragers. De hoogte van de subsidie is, op grond van artikel 8 Wfpp, in eerste instantie afhankelijk van het aantal zetels in de Staten-Generaal en het aantal leden van de partij. Indien de politieke partij ook een politiek-wetenschappelijk instituut, een politieke jongerenorganisatie of een instelling voor buitenlandse activiteiten heeft aangevozen, wordt het subsidiebedrag verhoogd.

In het huidige systeem krijgen enkel landelijk vertegenwoordigde politieke partijen en daaraan gelieerde instellingen de kans om aanspraak te maken op subsidie. Op grond van het uitgangspunt 'decentraal wat kan, centraal wat moet' is ervoor gekozen de subsidiëring niet aan te wenden voor lokale (afdelingen van) politieke partijen. De verantwoordelijkheid voor de financiering van politieke partijen op decentraal niveau ligt bij provincies en gemeenten.³ Wel is eerder door de regering aangegeven dat decentrale overheden daarbij een onderscheid mogen maken tussen zuiver lokaal georganiseerde partijen en partijen die onderdeel uitmaken van een landelijke partij op grond van het feit dat die landelijke partij al van het Rijk subsidie ontvangt.⁴ Hoewel het toekennen van fractiebudgetten – net als op landelijk niveau – op provinciaal en gemeentelijk niveau gebruikelijk is, komen voor zover bekend subsidieregelingen voor politieke partijen op decentraal niveau niet voor.⁵ In 2018 wordt overeenkomstig artikel 45 Wfpp (de reikwijdte van) het huidige subsidiestelsel geëvalueerd en bekeken of het toch wenselijk en mogelijk is de werking van de wet te verbreden naar lokaal niveau.⁶

Knelpunt

In de debatten over het verbreden van de subsidieregeling is al eerder naar voren gekomen dat (subsidie)gelden en activiteiten van een landelijk georganiseerde politieke

partij ook aan de lokale vertegenwoordigers ten goede kunnen komen.⁷ Zo kunnen veel lokale afdelingen van landelijk vertegenwoordigde politieke partijen rekenen op afdrachten van het landelijk partijbureau. Vaak wordt deze afdracht dan gebaseerd op het aantal leden van de plaatselijke afdeling. Op deze manier gebruikt de landelijk georganiseerde politieke partij een subsidie van het Rijk dus mede voor lokale aangelegenheden, zoals het voeren van campagne van provinciale of gemeentelijke verkiezingen.

Gelet op onze gedecentraliseerde eenheidsstaat neemt de regering tot op heden het verdedigbare en te respecteren standpunt in dat het Rijk slechts de verantwoordelijkheid heeft voor subsidiëring van politieke partijen die landelijk vertegenwoordigd zijn. Onder het huidige stelsel van de Wfpp zijn echter lokale afdelingen van landelijke politieke partijen financieel gezien in het voordeel ten opzichte van lokale partijen. Zodoende wordt feitelijk ingegrepen op de provinciale en gemeentelijke democratie. Onlangs is nog door VNG-voorzitter Jan van Zanen de onwenselijkheid hiervan besproken.⁸ Lokale politieke partijen staan op achterstand, terwijl deze op lokaal niveau van de kiezer steeds meer aandacht krijgen.⁹ In andere Europese gedecentraliseerde eenheidsstaten, zoals IJsland en Noorwegen, komt dit niet voor door de relatief uitgebreide nationale wetgeving die daar tot stand is gekomen over de subsidiëring van lokale (afdelingen van) politieke partijen door overheden. Zo hebben in IJsland lokale overheden onder bepaalde voorwaarden de verplichting vertegenwoordigde lokale (afdelingen van) politieke partijen subsidie te geven, terwijl in Noorwegen politieke partijen op lokaal niveau subsidie krijgen van zowel de nationale als lokale overheid.¹⁰ Het nader afbakenen van activiteiten waaraan de Wfpp-subsidie wel en niet besteed mag worden, is nog een andere mogelijkheid om de huidige frustratie van de provinciale en gemeentelijke democratie te voorkomen. Zeker nu de decentrale overheden deze handschoen niet zelf oppakken, is het hoog tijd dat op nationaal niveau wordt bekeken hoe nadere nationale regelgeving ook de lokale democratie meer toekomstbestendig kan maken. •

Richard van Oevelen en Lizzy Augustinus
(resp. docent/onderzoeker afd. Staats- en bestuursrecht Universiteit Leiden/vicefractievoorzitter gemeenteraad Pijnacker-Nootdorp en jurist omgevingsrecht)

3. Kamerstukken II 2010/11, 32752, 3, p. 14 (MvT).

4. Kamerstukken II 2004/05, 29869, 16, p. 2-3. Dit wordt overigens door de VNG betwijfeld. Zie www.vng.nl (kijk onder 'bestuur' bij: 'verkiezingen & referenda').

5. Ministerie van BZK, 'Onderzoek Wet

financiering politieke partijen. Consequenties uitbreiding Wfpp naar decentraal

niveau, Den Haag: Ministerie van BZK, p. 3.

6. Zie ook Kamerstukken II 2010/11, 32752, 3, p. 15 (MvT).

7. Kamerstukken II 2004/05, 29869, 16, p. 1-2.

8. Speech VNG-voorzitter Jan van Zanen, 12 januari 2017.

9. Vanaf de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 valt duidelijk de trend te ontwaren dat steeds meer stemmen naar lokale partijen gaan. Zie ook www.verkiezingsuitslagen.nl.

10. N. Onnen & G. Voerman, 'Partijfinan-

ciering van politieke partijen op lokaal niveau. Een vergelijkend onderzoek naar regelingen voor overheidssubsidies en giften van derden aan politieke partijen op lokaal niveau in een aantal Europese landen', Groningen: Rijksuniversiteit Groningen 2013, p. 8 en p. 24-25.